

Státní okresní archiv Brno - venkov
se sídlem v Rajhradě

G - 84

Československý svaz požární ochrany,
okresní výbor Židlochovice

1907 - 1956

Inventář

JAF 751
Ev. č. inv. 169

Ivo Durec

1998

Úvod

I. Vývoj původce fondu

Oddělením od hustopečské hasičské župní jednoty č. 26 vznikla v roce 1907 nová župní jednota židlochovická č. 44. Zřízení této župy bylo schváleno Ústřední hasičskou jednotou a c. k. moravským místodržitelstvím s podmínkou, že hranice nové župy budou totožné s hranicemi soudního okresu židlochovického. Proto byly všechny hasičské sbory s. o. Židlochovice vymazány z katastru župy č. 26 a zaregistrovány v župě č. 44. Sídlem župy byly Hrušovany.

Takzvanou zařizující valnou hromadou župy č. 44, která se uskutečnila 22. září 1907 v Židlochovicích, zahájil blučínský hasič Krejčí. Přítomno bylo 48 delegátů. Prvním župním předsedou byl zvolen dr. Hynek Světlík, hrušovanský lékař, zakladatel hrušovanského hasičského sboru a bývalý činovník hustopečské župy č. 26. Do prvního župního výboru měl být zvolen po jednom zástupci z každého hasičského sboru. Tento návrh však nebyl přijat a do výboru byli zvoleni Jan Lang z Přisnotic, Ondřej Cetl ze Syrovic, František Ungr z Rajhradu, František Hlaváček, starosta obce z Nosislavi, Jiří Nečes z Křepic, Jan Krejčí z Blučiny, Jaromír Prukl ze Syrovic, Jan Fiala starosta obce z Velkých Němčic, Jan Heilig z Újezdu a František Floder z Blučiny, náhradníky byli Rožnovský z Opatovic a František Jelínek z Nosislavi a revizory účtů Srnec ze Sobotovic, Sklenář z Blučiny.

Župa byla rozdělena původně na čtyři okrsky, které koordinovaly činnost čtyř až pěti již existujících místních hasičských sborů. V okrsku č. 1 spolupracovaly sbory z Bratčic, Opatovic, Rajhradu, Sobotovic a Syrovic, v okrsku č. 2 sbory z Blučiny, Moutnic, Třebomyslic - Žatčan a Újezdu u Brna, v okrsku č. 3 sbory z Křepic, Nikolčic, Němčic a Nosislavi, v okrsku č. 4 sbory z Hrušovan, Iváně, Přibic a Přisnotic. Nad každým okrskem byl ustanoven župní dozorce, který se řídil řádem o dozoru. Zpočátku židlochovická župa spravovala ve svém katastru 17 dobrovolných hasičských sborů. Během roku 1908 přibyly dva nové sbory a to vranovický a měnínský a koncem roku 1908 měla župa již 545 členů. Postupem času se počet sborů i okrsků zvětšoval a to díky zřízení nových místních sborů v dalších obcích soudního okresu. Pro jednání s Hasičskou pojišťovnou byla župa rozdělena na dva okresy a prvními okresními zástupci se stali pro 1. a 2. okrsek Fr. Flodr z Blučiny a pro 3. a 4. okrsek Josef Kelbl z Hrušovan.

Na první schůzi župního výboru 10. listopadu 1907 v Hrušovanech se mimo jiné zvolil přípravný výbor pro zřízení hasičské župní školy ve složení Matouš Tesařík, Jaromír Prukl, František Flod a Jan Lang. Byl také schválen návrh, aby všechny sbory, které měly nyní náležet do nové župy č. 44, zaslali předsedovi župy do Hrušovan takzvané zápisné ve výši 400 korun.

Vznik nové hasičské župy byl výsledkem mnohaletého snažení českých vlasteneckých sil na posílení národního vědomí v národnostně promíseném Židlochovicu. Pro svou úřední činnost se musel jednatel župy vybavit kancelářskými potřebami, které byly nakupovány pouze u českých obchodníků. Tak například župní tiskopisy dodala česká firma Navrátil z Ivančic, župní razítko bylo pořízeno ve firmě Čecha Müllera v Brně a hektograf u firmy Procházka Brno. Na všechny objednávky bylo psáno heslo: "Svůj k svému" a také všem hasičským sborům bylo doporučováno, aby vyhledávaly jen firmy ryze české.

Již koncem května a začátkem června 1908 se v Hrušovanech uskutečnila 1. župní hasičská škola. Ve dvou dnech se školy zúčastnilo celkem 266 členů sborů židlochovické župy. Hasičům bylo přednášeno o hasičské pojišťovně, o hasičské kázni a vystupování českého hasiče na veřejnosti, o zdravotvědě a první pomoci, o dějinách českého hasičstva, společně probrali hasičský zákon, teoreticky se zabývali lezeckým a stříkačnickým cvičením, nahodilým vadám stříkaček a jejich odstranění, pořadovým a signálovým cvičením atd. Po teorii následovala praktická cvičení.

Dne 20. září 1908 uspořádala župa oslavu narozenin císaře Františka Josefa I. za účasti 225 hasičů. Po bohoslužbách promluvil na náměstí předseda župy dr. Světlík a také c. k. hustopečský okresní hejtman rytíř z Ehrenfeldu. „Slavnost nebyla původně projektována ve velkých rozměrech, ale řízením osudu stala se jakýmsi svátkem a spontánním projevem nejen českého hasičstva, nýbrž všeho českého obyvatelstva celého okresu, Židlochovic zvláště a měla ráz velice důstojný.“

Židlochovická župa se stala v krátké době nejsilnější organizací českého obyvatelstva na Židlochovicku, což způsobilo „nevypsateľný poplach a hrůzu u našich susedů“. Koncem měsíce září 1908 byl založen sbor dobrovolných hasičů v Měnině a stal se součástí židlochovické župy. V Měnině se pak na oslavu jeho vzniku uspořádal župní sjezd. Starosta župy MUDr. Hynek Světlík se zúčastnil v roce 1910 sjezdu všeslovanského hasičstva v Lublani. Jednou ročně se konaly župní valné hromady, na kterých se projednávaly zprávy župních funkcionářů, placení župních příspěvků, domlouvaly se župní sjezdy atd. Koncem 20. let změnila Hasičská župa č. 44 soudního okresu židlochovického název na 44. župa hasičská Dra Světlíka okresu Židlochovického. Ve čtyřicátých letech pak na Okresní hasičská jednota Brno-venkov č. 30, I. obvod Židlochovice (1940) a Okresní hasičská jednota Brno č. 3, III. obvod Židlochovice (1943). V roce 1945 byl zaveden název Okresní hasičská jednota Hustopeče, obvod II. Židlochovice. Počátkem 50. let pak nesla název Československý svaz hasičstva, okresní výbor Židlochovice a v roce 1955 změnila název na Československý svaz požární ochrany, okresní výbor Židlochovice. Po všechny roky okresní jednota metodicky a organizačně vedla místní hasičské jednoty (od padesátých let místní jednoty československého hasičstva), vyžadovala obětavost, disciplínu a podílela se na organizování všech hasičských cvičení, přehlídek a oslav. Měla nezanedbatelný vliv na posílení českého národního vědomí v židlochovickém regionu. Po komunistickém puči v roce 1948 se díky bohatým tradicím na obětavosti hasičů nic nezměnilo, jen se v jejich schůzích pracovalo více „ideologicky.“

Prameny: fondy G-84, G-85, C-162,

II. Vývoj a dějiny fondu

Protože v čele župy byli od počátku advokáti, lékaři a státní úředníci, byla její agenda vedena s profesionální pečlivostí. Župa měla svou spisovnu, kterou vedl jednatel. Po několika celostátních reorganizacích čs. hasičstva byly dochované písemnosti dne 22. listopadu 1977 členy okresního výboru Čs. svazu požární ochrany Židlochovice převezeny do Státního okresního archivu Brno-venkov (č.př. 87/77).

III. Archivní charakteristika fondu

Dochované materiály židlochovické hasičské župy nejsou kompletní agendou její kanceláře. Přesto je fond poměrně bohatý, obsahuje 6 knih správních, 3 knihy podacího protokolu, 9 kordonů aktového materiálu, 1 kordon tiskovin, 2 pokladní knihy a 1 fascikl účetního aktového materiálu a 1 fascikl plakátů, letáků a dopisnic, 1 fascikl map a plánů a 1 fascikl fotografií. Celkem 23 evidenčních jednotek, 77 inventárních jednotek. Fond byl zpracován metodou kombinovanou, chronologicko-tématickou. Při zpracovávání nebylo nic skartováno. Fond je uložen v Rajhradě pod sign. G - 84, ev. č. karty JAF 751, ev. č. inventáře 169.

IV. Rozbor obsahu fondu

Nepochybně zásadním materiálem ke studiu dějin židlochovické župy jsou knihy zápisů o výborových schůzích (1907 - 1950) a o valných hromadách (1907-1949). Pro studium dějin

jednotlivých hasičských jednot, které patřily do židlochovické župy a kterým se nedochovaly žádné nebo pouze zlomkovité archivní písemnosti jsou seznamy členů jednotl. sborů župy (1919-1939), korespondence (1911-1955) a zprávy o požárech (1919-1928, 1952). Kvalitním materiálem jsou také plakáty, letáky, dopisnice (1912-1954), mapy a plány (1922-1930) a fotografie (20.-30. léta).

V. Záznam o zpracování fondu

Fond, inventář a úvod zpracoval v letech 1997 až 1998 Mgr. Ivo Durec, pracovník Státního okresního archivu Brno-venkov.

INVENTÁŘ

I. Knihy

✓1	Knihy zápisů o výborových schůzích čes., 21,5 x 33,5 cm, plátno	1907 - 1922
✓2	Knihy zápisů o výborových schůzích čes., 21,5 x 33,5 cm, poloplátno	1922 - 1930
✓3	Knihy zápisů o výborových schůzích čes., 21,5 x 33,5 cm, plátno	1931 - 1950
✓4	Knihy zápisů o valných hromadách čes., 21 x 34 cm, plátno	1907 - 1929
✓5	Knihy zápisů o valných hromadách čes., 20,5 x 33 cm, plátno	1930 - 1949
✓6	Knihy zápisů o valných hromadách čes., 20,5 x 33,5 cm, bez vazby (vytržené listy)	1949

II. Spisový materiál

a) Evidenční pomůcky

✓7	Podací protokol čes., 20 x 33 cm, polopl.,	1907 - 1919
✓8	Podací protokol čes., 21 x 33,5 cm, plátno	1923
✓9	Podací protokol čes., 21 x 30 cm, plátno	1944 - 1949

b) Spisy

✓10	Stanovy Župní hasičské jednoty židlochovické	1907	Karton č. 1
✓11	Stanovy hasičské župy	1930	
✓12	Stanovy Okresní hasičské jednoty Židlochovice	1949	
✓13	Stanovy Moravské zemské jednoty hasičské	1930	
✓14	Stanovy Zemské hasičské jednoty pro zemi Moravskoslezskou	1937	
✓15	Výborové schůze, protokoly, podklady	1919 - 1926	

✓16	Hasičské řády sborové, okrskové, župní, zemské, celostátní	1931 - 1937, 1951
✓17	Župní valné hromady župy č. 44, podklady	1919 - 1937
Karton č. 2		
✓17	Župní valné hromady župy č. 44, podklady	1919 - 1937
✓18	Valné hromady Okresní hasičské jednoty č. 30, obvod I., Židlochovice, podklady	1940 - 1941
✓19	Výroční členská schůze Okresní hasičské jednoty č. 3 v Brně, obvod III., Židlochovice (pozvánka)	1943
✓20	Valné hromady Okresní hasičské jednoty Hustopeče, II. obvod, Židlochovice, (také ustavení přípravného výboru OHJ v Židlochovicích), podklady	1945, 1947 - 1949
Karton č. 3		
✓21	Okresní konference Okresního výboru Čs. svazu hasičstva v Židlochovicích, podklady	1951 - 1954
✓22	Okresní konference Okresního výboru Čs. požární ochrany v Židlochovicích, podklady	1955 - 1956
Karton č. 4		
✓23	Seznamy členů místních sborů župy, statistiky	1919 - 1939
Karton č. 5		
✓24	Korespondence (mimo jiné: úřední potvrzení existence župy, 1911; Besední dům - odběr piva břevlavského pivovaru do roku 1921, 1912; česká národní slavnost v Hustopečích, 1919; odhalení župního praporu v Židlochovicích, 1919; Čs. červený kříž pro okres - založení, 1920; 20. výročí hasičů v Ivání, 1922; Sjezd hasičů v Praze, 1923; předvolební národní slavnost v Hustopečích, 1923; sjezd čs. hasičů v Brně, 1925)	1911 - 1955

Karton č. 6

Korespondence 1911 - 1955
(mimo jiné: župní hudební kapela, 1927; velké samaritské cvičení za přítomnosti prezidenta T.G. Masaryka a předsedkyně Čs. červeného kříže dr. Alice Masarykové, 1928; oslavy 10. výročí vzniku republiky v župě, 1928; převzetí „Zlatne medalje“ od „Savezu vatrogasnih družtava za Bosnu i Hercegovinu, 1930; 30. výročí vzniku sboru v Bratčicích, 1931; Hasičský den v Mělčanech, 1935; koncese Národního domu, 1938 - 1939; kontroly technických stavů stříkaček sborů v obvodě, 1940; reklamace hasičů ze zákopových prací, 1945; změna názvu župy z r. 1945 - žádost o potvrzení, 1947; Hotel Národní dům, 1948)

Karton č. 7

Korespondence 1911 - 1955
(mimo jiné: mapa o činnosti sborů okresu, 1950; odsouzení války v Koreji, 1950; návrhy na změnu org. řádu ČSH, 1951; odstranění nevhodných nápisů na has. zbrojnicích, 1952; 50. výročí založení sboru v Přisnoticích, 1954;

Karton č. 8

✓ 25	Zprávy o požárech místních sborů	1919 - 1928, 1952
✓ 26	Stříkačky ruční, motorové; zkoušky a cvičení	1920 - 1939
✓ 27	Oběžníky, směrnice	1921 - 1949
✓ 28	Svazová správa Svazu slovanského hasičstva	b. d.
✓ 29	Národní dům v Židlochovicích	1911 - 1942
✓ 30	První župní reprezentační ples	1924
✓ 31	Prezident Masaryk v Židlochovicích	1924
✓ 32	Župní slavnost dvacetiletého trvání hasič. župy v Židlochovicích	1927
✓ 33	Benzínová napájecí stanice NAFTASPOL č. 141 před Národním domem v Židlochovicích	1927 - 1928

Karton č. 9

✓ 34	Župní sjezd Hasičské župy dr. Světlíka okr. Židlochovice č. 44 a veřejné cvičení 2. června	1929
✓ 35	Hasičská župní škola	1929 - 1930

✓ 36	Oslavy 80. narozenin prezidenta T.G.M. v Židlochovicích, české i německé hasičstvo, 9. března	1930
✓ 37	Dětské říkačky a přání k oslavě narozenin T.G.M.	1930
✓ 38	Hasičský den v Židlochovicích za přítomnosti prezidenta T.G.M., 15. června	1930
✓ 39	Samaritní statistiky	1937 - 1938
✓ 40	Přednášky pro sbory	1940 - 1942
✓ 41	Výcvik s hadicemi, metodická pomůcka	b.d.
✓ 42	Hasičský slib	b.d.
✓ 43	Oslava čtyřicetiletého trvání českých hasičů v Židlochovicích	1951
✓ 44	Soutěž o nejlepší požární družstvo	1954
✓ 45	Prázdné tiskopisy (ukázka)	20.-50.léta 20.stol.

III. Tiskoviny

Karton č. 10

✓ 46	Ochranna hasičská, odborný list hasičský	1924 - 1928
✓ 47	Český hasič, neodvislý týdenní věstník čs. hasičstva	1926 - 1928
✓ 48	Tisk různý (Hasičské rozhledy 1926, 1928; Věstník Společnosti moravského hygien. muzea 1928; Slovácký hasič 1928; Venkov 1928; Moravské Slovo 1930; Jutro 1930; Lidové noviny 1930, Požární ochrana 1954)	1926 - 1930, 1954
✓ 49	Památník sjezdu a výstavy Svazu dobrov. hasičů Čs. v Brně ve dnech 4. - 8. července	1925
✓ 50	Výroční zpráva Dobrov. hasičského a záchran. sboru v Bratislavě, 1867 - 1927	1927
✓ 51	Paměti Sboru dobrov. hasičů v Brně Tuřanech	1927
✓ 52	Propagační družstvo hasičské Praha, ceník pro letní období	1930

IV. Účetní materiál

a) Knihy

✓ 53	Pokladní kniha	1925 - 1947
✓ 54	Pohřební pokladní kniha	1926 - 1952

b) Účetní aktový materiál

Fascikl č. 1

✓ 55	Trosky účetního aktového materiálu (mimo jiné účetní uzávěrky 1920, 1921, 1923, 1932, 1940-1942, 1944, 1946, subvence 1927, půjčka od rolnické záložny, 1928, župní jmění ke dni 31. 12. 1932, požární pojistka, 1947, nájem Národního domu s inventářem, 1948, nájem zimní kuželny, 1948)	1913 - 1948
✓ 56	Příděly zemské subvence hasičské župě č. 44 v Židlochovicích	1930 - 1939

V. Plakáty, letáky, dopisnice

Fascikl č. 2

✓ 57	Letáky hasičských počínů (zábavy, cvičení, plesy), 15 kusů	1912 - 1948
✓ 58	Plakáty, 43 kusů	1923 - 1930, 1954
✓ 59	Pozvánky a dopisnice, 22 kusů	1922 - 1940

VI. Mapy a plány

Fascikl č. 3

✓ 60	Situační plán veřejného cvičení v Opatovicích 21 x 31 cm, kresba č.b.	1922
✓ 61	Situační plán veřejného cvičení v Rajhradě 26 x 41,2 cm, m. 1 : 1440, kresba kolor.	1923
✓ 62	Plán kina v domě č. 33 v Židlochovicích 19 x 47 cm, m. 1 : 100, arch. Jan Horák, stavitel v Židlochovicích, kresba kolor.	1923
✓ 63	Plán požárního cvičení v Místku, dle požáru v r. 1887 31 x 38,5 cm, tisk b.č., legenda	1924
✓ 64	Situační plán poplachového cvičení v Brně 17 x 24 cm, tisk č.b., legenda	1925
✓ 65	Technický plán benzinové pumpy „Torpedo“ 42 x 47,5 cm, Praha	1926

✓ 66	Situační náčrt okrskového cvičení v Loučce 17 x 21 cm, kresba modročervená	1927
✓ 67	Situační plán židlochov. náměstí s benzinovou nádrží, 21 x 34 cm, m. 1:1000, Fr. Zatočil, mistr zednický v Židloch.	1927
✓ 68	Situační plán požárního cvičení v Dolních Dubňanech 34 x 21 cm	1928
✓ 69	Situační plán požár. cvičení u mlýnské usedl. čp. 4 v Rajhradě 45 x 63 cm, ing. Otto Doležálek	1928
✓ 70	Situační plán požárního cvičení v Brně na Zelném trhu 42 x 32 cm, legendy, mimo plán 4 listy popisu cvičení	1928
✓ 71	Situační plán požárního cvičení v Popovicích u Rajhradu 21 x 34, tužka, kolor.	1928
✓ 72	Situační plán požárního cvičení [obec neidentifikována] 21 x 34 cm	b.d.
✓ 73	Situační plán, náčrt požářiště pro veřej. cvičení v D. Kounicích 30,5 x 22 cm, tuš, tužka	1928
✓ 74	Situační plány požárního cvičení v Hodoníně (u příležitosti 60. výročí hodoninských hasičů), 3 plány I. 29 x 23 cm, II. 43 x 23 cm, III. 14 x 23 cm, legenda zvlášť tištěna, Rudolf Drnovský, náčelník	1929
✓ 75	Perspektiva projektu hasičské zbrojnice v Brumovicích 28 x 35 cm, tisk ručně kolor., arch. stav. Adolf Rozbořil, Klobouky u Brna	1930
✓ 76	Situační plán veřej. hasič. samaritního cvičení v Židlochovicích 68 x 37,5 cm, tisk č.b., (5 ks)	1930

VII. Fotografie

Fascikl č. 4

✓ 77	Fotografie skupin hasičů ve slavnostních uniformách, hasičských cvičení, stříkaček a pod., 14 kusů <i>+ 1 foto</i>	20. - 30. léta 20.stol.